

Elías - Kimsa Yupayniyuq

Yachasqa kachun

Jeff Pippenger

2023-09-29

Chaymi qhipa, ch'isi sacrificiota haywanakuy p'unchay chayamuchkaptin, Elías profeta qayllaykuspa nirqan: Abrahampa, Isaacpa, Israelpa Señornin Diosninku, kunan p'unchay reqsichisqa kachun qam Israelpi Dios kasqayki, noqataq qampa kamachiyki kasqay, hinallataq tukuy kaykunata rimasqaykiman hina rurasqaypas. 1 Reyes 18:36.

Elíaspa llimp'ikunan hina kayninmi qhawarisqanchik. Chay llimp'ikunaykunamanta hukninmi kay: Elíaspa, Juan Bautistapa, hinallataq William Millerpa ministerionninpas, mensajenpas taripayninpa llamk'anakuna karqan. Chay mensajenqa Señormi llank'achirqan sapa huk paykunapa historianta pruebananpaq. Jesús nirqanmi: mana hamusqayqa chay ch'iqnisqa judiokunaqa huchayoqchu kanman karqan.

Paykunaman ñuqaqa mana hamuspa paykunaman rimarirqanichu chayqa, mana huchayuqchu kankuman karqan; ichaqa kunanqa mana imatapas huchankuta pakananpaq kanchu. Juan 15:22.

Ezequielqa rikuchin pay kikillan yuyayllata paypa pacha kуска qillqaq judiokunapaqpas.

Paykunanqaqa mana p'inqasqa wawakuna, sinchi sonqoyuqkuna ima. Qanman paykunaman cachamuyki; hinaspan paykunata ninki: Kayhinan nin Señor Diosqa. Paykunaqa, uyarinqachus mana uyarinqachus, (imaraykuchus paykunaqa huk hatariq wasi kanku,) ichaqa yachanqankupuni paykunapa chawpinpi huk profeta kasqanta. Ezequiel 2:4, 5.

Elíaspa simi rikch'ayninqa taripayninpa rurananpi Diiospa makin hina kasqantapas hap'in.

“Kimsakuna kimkunaqa kinsa kaq angelpa willakuyninta willakuypi llamk'ashanku, paykunaqa Qillqasqa Simikunata maskhashanku chaylla ñanman hina tayta Miller hap'iq kasqanman. Juch'uy libropi, Views of the Prophecies and Prophetic Chronology sutiyaqpi, Tayta Miller kay qhapaq, yuyaysapa, hinallataq ancha importante kamachikuykunata qawachin Bibliata yachaypaq chaymanta ima ninanpaqpas.”

“1. Sapa simipas rimaypas allin tupaynin kananmi Bibliapi qawarichisqa yachachikuywan; 2. Tukuy Qillqasqa Simiqa nisqapuni kasqanrayku munasqa, chayri allinta kallpachakuywan hinaspa yachayman churakuywan entiendesqa kayta atin; 3. Qillqasqa Simipi imapas rikuchisqa kaqqa manan pakasqachu kanqa, mana iskayrayaspa iñiypi mañakuqkunamanta; 4. Yachachikuyta entiendenapaq, yachanaykipaq munasqayki yachachikuymanta tukuy qillqasqa simikunata huñuy, chaymanta sapa simita allin kallpachayninta churay; hinaspa mana contradicciónniyuqta yuyayniykita ruwasaqtiykiqa, manan pantasqachu kanki; 5. Qillqasqa Simiqa kikinmanta qhawaynin kananmi, imaraykuchus pay kikinpaq kamachikuyninmi. Sichus yachachiqman atinikuyma ñawinchawanantaq, paytaq imayna niyta munasqanta watukullaspa sut'ichanman karqan, utaq sectariokuna iñiyninrayku chayhina kanan munanman karqan, utaq

yachaysapa kasqanpaq riqsichikuyta munanman karqan chayqa, paypa watukuynin, munaynin, ñiynin, utaq yachayninmi kamachikuyniy kanman, manataq Bibliachu.”

“Kay hawapiqa kay kamachikuykunamanta huk rak’u kashan; Bibliata yachayniykupiqqa llapanchik allinta ruwasunchik chay ñawpaqman churashqa kamachiykunata kasukuspa.

“Chiqap ñiynqa Qillqasqa Simikunapi sayasqa kachkan; ichaqa Satanásqa ancha achka imaymana yachaysapankunawanmi Qillqasqa Simikunata qiwispa pantayta yaykuchin, chayrayku ancha allin cuidakuy munasqa kanan, pipas cheqaqtapuni yachanaypaq imatataq cheqaqtapuni yachachinku. Kay pacha tiempopi hatun pantachikuykunamanta hukninmi ancha llumpayta musyayman qhawarispas, cheqaq kasqanta nispa, Diospa siminpa sut’i willakuyninkunata mana yupaychay, chay simiqa mana tinkusqanrayku musyayninwan. Achkakunaqa ñiyninkupaq manam ima sayanakunataq kanchu, aswanpas musyayllapi. Paykunapa religionninqa kusikuy ch’ampayllamanta ruwasqam; chayqa tukukuptin, ñiyninkupas chinkapun. Musyayqa ichapas qarwa panqallam kanman, ichaqa Diospa siminqa trigom. Hinataq profeta nin: ‘¿Imataq qarwa panqa trigowan?’”

“Mana mayqanpas huchachasqas kanqachu mana uyarisqanrayku k’anchayta, yachaytapas mana hayk’aqpas charisqankuta, nitaq atisqankuchu tariyta. Ichaqa achka runakuna cheqaq kayta mana kasukuyta munanku, Cristo-pa kachaqninkuna paykunaman qhawachisqanrayku, kay pachapa kamachisqanman hina kawsayta munasqankurayku; chay cheqaq kay, yuyayninkuman chayasqa, alma ukhuman k’anchasqa k’anchay, Juicio p’unchawpi paykunata huchachinqa. Kay qhipa p’unchawkunapi tukuy wiñay watakunapi k’ancharisqa huñusqa k’anchayta charinchik, chayman hinaqa llank’asqanchikmanta mañakusqa kasunchik. Santu kay ñanqa manam kay pachawan kuskanchikchu; hatarichisqa ñanmi. Sichus kay ñanpi purisunchik, sichus Señor-pa kamachikuyninkunaq ñanninpi phawaykusunchik, tariwasunchikmi ‘allin runapa ñanninqa k’anchariq k’anchay hina kasqanta, aswan-aswan k’anchariq, hunt’asqa p’unchawkama.” Review and Herald, November 25, 1884.

Ñuqanchikqa mana “juchachasqachu kachkanchik mana kasukusqanchikrayku chay k’anchayman hinallataq yachaymanpas mayqintachus” “haykapipas mana charirqanchikchu, hinallataq” “mana tariyta atirqanchikchu.” Kay rimaypi aswan ancha importanmi kay nisqa: “mana tariyta atirqanchikchu.” Elías, Juan, hinallataq Millerpas k’anchayta sut’inchanku sapaq qhepaman rikusqan miraypaq, chay k’anchayqa aypayta atinapaqmi karqa. Mensajenkupa kasqanmi qichurqan chay p’achata ima nisqantachus Estados Unidos llaqtapi leykunapi “plausible deniability” ninku. Elíaspa mensajenqa mayqin miraypipas maypichus rikurimun chaypiqa qichunmi ima “plausible deniability” nisqata, chayhinapin llapa chay mirayta ruwayta mañanapaq hap’in chay pacha rikuchisqa k’anchaymanta.

“Huk wawqiy ñawpaq kutipi nirqan mana imatapas uyariyta munasqanta ñoqayku hap’isqayku yachachiyman, ichaqa yuyaspa, ichas chayrayku chiqaman apasqa kanman. Mana tantanakuykunaman hamuyta munarqanchu, nitaq rimaykunatapas uyariyta; ichaqa qhipaman willakurqan rikusqanta payqa hina huchayuq kasqanta, uyarispa kasqanman hina. Diosqa payman qusqanmi huk atiyta cheqaqta reqsinanpaq, hinaspa payta mañakunqa kay atirayku. Askha runakunan kachkan ñoqayku ukhupi kunan rimarisqayku yachachiykunapaq mana allin sunquyuq. Mana hamunku uyariq, mana thak kaywan tapukuyta munanku, ichaqa tutapi hina

hark'asqankuta qawarichinku. Paykunaqa tukuy sunquwan kusionqas kachkanku kikinkupa sayayninwan. 'Qam ninqui: Qhapaq kani, imaymanayuqmi kani, manañam imapas pisinchu ñoqapaq; ichaqa mana yachankichu qamqa llaquypaq, wakcha, wakchaq, ñawsa, q'ala kasqaykita: yuyaychayki, ñoqamanta rantinaykipaq nina ukhupi llump'asqa quri, qhapaq kanaykipaq; hinaspa yuraq p'achata, p'achallisqa kanaykipaq, mana q'alayasqayki p'enqakuynin rikurinanpaqchu; hinaspa ñawiykita hampiwan llusiy, rikunaykipaq. Mayk'aqkunatapas munakusqayta, paykunata rimaywan qhawarini hinaspa allinchani: chayrayku kallpachakuy, hinaspa wanakuy' (Revelación 3:17–19).

“Kay qillqasqaqqa chaymi churanakun, mensajeq uyarisan ukhupi kawsakunku, ichaqa manam hamunqakuchu chayta uyariq. ¿Imaynataq yachanki mana Señorqa mushuq willakuykunaqwan kikin cheqaq kayninta qusasunmanchu, huk musuq churasqapi churaykuspa, Señorpa ñanninqa wakichisqa kananpaq? ¿Ima planekunataq ruwashankichik, Diospa llaqtantin runankunaq chawpinta mushuq k'anchay yaykunapaq? ¿Ima pruebatataq charinkichik, Dios mana k'anchayta wawanman kachamusqanta? Llapan kikiñanmanta atiniy, hatunchakuy, hinaspa yuyayninmanta hatun tukuyqa wikch'usqa kanan. Jesuspa chakinkunaman hamunayku, paymanta yachakunaykupaq, sonqonpi llamp'u hinaspa pisi sonqo kasqanrayku. Jesusqa manam yachachirqachu discipulonkunata rabikunapa discipulonkunata yachachisqankuta hina. Askha judiokuna hamuspa uyariqku Cristo salvaciónpa pakasqa kaqninkunata rikuchiptin, ichaqa manam hamurqakuchu yachakuq; hamurqaku criticaypaqmi, imapi mana tupaqta tarinankupaq, chaywan runakunata qhispichiyta hark'anankupaq. Yachayninkuwan kusionqasqam karqaku, ichaqa Diospa wawankunaqa Cheqaq Michiqpa vozinta reqsinankum kanan. ¿Manachu kayqa pacha, ancha allin kasqanrayku ayunaykupaq hinaspa Dios ñawpaqpi mañakuykupaq? Rikurqayku ch'iqanakuy patapi kasqaykuta, huk lado hap'iy patapi kasqaykuta huk rimanakuypi sasa punto rayku; ¿manachu chayrayku Diosta tukuy sonqowan mask'anayku, alma pisiyaywan, cheqaq kasqanta yachanaykupaq?” Selected Messages, libro 1, 413.

Elíasqa willakuyninta rikch'achiqkunaqa taripanakunapa instrumentonmi kan, huk pichay ruwaypi, mayqenchus ñanta waqaychan pactopa kachaqnin hamunanpaq templota pichananpaq. Templota pichay ruwayta hunt'aspaqa, kay p'unchaykunapa chiqaq k'anchayninmi rikuchikun. Mana rikuchikuspaqa, mayqenkunataq Cristo pichayta maskharqan hinaspa kunankamapas maskhashan, chaykunaqa Laodicea llikllankuta, kikinkuta pantachikuy llikllanta, hap'ipakuytaqa qhipaykumanmi. Elíasqa huk ministeriota unanchan, mayqenchus chiqaqta taripanakunapa instrumenton hina rikuchin. Chayraykun willasqanchik kan: Juan Bautistapa willakuyninta mana chaskiqkunaqa, Jesuspa yachachisqanwanqa mana allinchanakuyta atinankuchu karqan.

“Aska qaylla kutichisqa karqani Cristoq ñawpaq hamuynin willakuyman. Juanqa Elíasqa espirituwan atiyininwan kachkasqa karqa Jesuspaq ñanta wakichinampaq. Juanpa willakuyninta mana chaskiqkunaqa, Jesuspa yachachikuyninkunamanta mana allinta yanapasqa karqankuchu.” Early Writings, 258.

Diospa llaqtanpa pichasqa kayninta rikch'achiq profétic historiakunapiqa, kunan pacha cheqaq willakuy kicharisqa kachkan, chaymi kay mirayta cuentata mañan, tutata icha k'anchayta akllanankupaq.

Qamqa qan, Daniel, simikunata wisq'ay, hinallataq liwruta sellay, tukukuypaq pacha chayamunan kama: achkakuna kayman chayman purinqaku, yachayqa yapaykusqa kanqa.... Hinaspa payqa nirqan: Risaq ñanman, Daniel; simikunaqa wisq'asqa, sellasqaña kanku tukukuypaq pacha chayamunan kama. Achkakuna pichasqa kanqaku, yurakch'asqa kanqaku, pruebaypi churusqa kanqaku; ichaqa mana allinkunaqa mana allinta rurallanqaku: mana mayqin mana allinkunapas unanchanqachu; ichaqa yuyaysap'akunaqa unanchanqaku. Daniel 12:4, 9, 10.

Kikinkunataq, sapa wiñaymasinkupaq Elíasqa willakuyninta reqsichiqkunaqa, Cristoreqmi riqsichisqa kanku paypa kachamusqan apóstolninkuna hina, paykunata taripaypa instrumenton hina llamk'achinanpaq. Kaytan Elías reqsichkarqan nispa: “kunan p'unchay reqsichisqa kachun qamqa Israelpi Dios kasqayki, ñuqataq qampa kamachiqniyki kasqay, hinaspa tukuy kay ruwaykunataq qampa simiykiman hina ruwasqayta.”

Kay cheqaqmiqa Jesucristoqa Juan Bautistamanta rimarispapas qhawarichin.

Hinaspa paykuna ripusqankuman hina, Jesusqa achka runakunaman Juannamanta rimayta qallarispas nirqan: “¿Imataq qankuna purirqankichis ch'in pampaman rikuk? ¿Wayrawan kuyurichisqa soqta? Chayqa, ¿imataq rikuk llusqirqankichis? ¿Llamp'u p'achawan p'achallisqa runata? Qhawariychis, llamp'u p'achata p'achakuqkunaqa reykunapa wasinkunapi kashanku. Chayqa, ¿imataq rikuk llusqirqankichis? ¿Huk willakuqta? Arí, niykichis, huk willakuqmanta aswanraqmi. Paymi chay qelqasqapi nisqaqa: ‘Qhawariy, ñawpaqniykiman kachani kachaqniyta, paymi ñawpaqniyki ñanta wakichinqa’.” Mateo 11:7–10.

Juanqa huk profetallamchu karqa; payqa huk taripaypa rurananmi karqa, hinaspataq paypa ministerionninpa paypa wiñaymasinkunaman reqsichisqa karqa, paykunaqa ch'in neqeman llusqisqankurayku payta rikunaykipaq, imaynachus llapa Israel llaqtapas Acabpa kamachisqanman hina Carmelman hamurqan chay hina. William Millerqa allinta entienderqan 1798 watapi kicharisqa yachaypa yapakusqanta. Payqa Diospa Simi nisqanpi hukman hukman puriqkunata reqsichirqan, yachay yapakuchkaptin. Paypa willakuyninpa profetapa pacha yupayman sayasqa karqa, hinaspataq 1840 watapi paypa willakuyninpas ministerionninpas paypa wiñaymasinkunaman churakusqa karqa chayna hina, llapa protestante pacha qhawarqan paypa imayna ruraynin allinchu manachu nispa. Chayqa chiqapchasqa kaptinmi, paypa willakuyninpa llapa pachaman apasqa karqa.

“1840 watapi huk musuqmanta profeciapa nisqan llipinman hina hunt'akusqan ancha musphaypaq karqan, chaymi achka runakunapa sonqonkuta kuyuchirqan. Iskay wata ñawpaqta, Josiah Litch, iskay kaq hamuqta willakuspa yachachiq ministrokunamanta huk ñawpaq kaq, Apocalipsis 9 nisqamanta huk sut'inchayta ruraraqan, chaypi Ottoman Suyu urmayninta willakuspa. Paypa yupaychasqanman hina, kay atiyiniyuq kamachiyqa urmachisqa kanan karqan... 1840 wata agosto killapa 11 p'unchawninpi, maypichus Constantinopla llaqtapi Ottoman atiyiniyuq kamachiy p'akinasqa kanan suyachikunman. Hinataqmi, noqaqa creenim, chayna kasqan tarisqa kanqa.”

“Chay nispas pachallapi, Turquía llaqtam, kachaqninkuna vasitawan, Europapi hukllachasqa atiyiniyuq nacionkunapa amachayninta chaskirqan, chayhinataq cristiano nacionkunapa

kamachiynin urapi churakusqa karqan. Chay ruwayqa sut'inchay nisqatan chiqapta hunt'arqan. Chay yachasqa kaptin, achka runakuna yuyarirqanku Millerwan paypa yanapaqninkunawan hinaspa chaskisqanku profecía qhawaypa kamachiykunapa allin kasqanta, hinaspataq advento kuyuyman musuq, admirakuypaq kallpachay qusqa karqan. Yachayniyuq hinaspa allin chiqnisqapi kay runakuna Millerman hukllakurka, iskayninpi, paypa qhawariyninkunata willakuspankupas qillqaspankupas, hinaspataq 1840 watamanta 1844 watakama llamk'ayqa usqhaylla mast'arikurqan." The Great Controversy, 334, 335.

"1840manta 1844kama" sut'ichan Apocalipsis chunka kaq qillqapi "qanchis truenuykuna"pa historianta rikuchin. Chay historiapi qallarikurqan huk ch'uyanchay ruwana, mayqinchus Malakías qillqap kimsa kaq chunka p'itiypi, hinallataq Cristop ishka kuti templota pichasqanpi rikuchisqa karqan. Chay ch'uyanchay ruwanaqa sapa kuti aswan wiñaq, pruebakunawan ruwasqa huk proceso karqan, Millerpa yachayman hina, p'unchaw wata hina nisqa kamachiypi sayasqa. Paykunaqa Elías willakuyninta rikuchiqkuna, ñanta wakichinku alianzaq chaskisqan qillqasqa Kachaqa usqhaylla Hanan Wasinman hamunanpaq; hinaspataq paykunaqa taripanakuy instrumento nisqapa unanchanmi kanku, mayqinchus alianzaq chaskisqan qillqasqa Kachaqa llamk'achin, tutata akllaqkunata k'anchaymantaqa pichaypaq.

Noqaqa, yakuwawanmi bautizaykichis unuwan, wanakuymán chayanykichispaq; ichaqa qhepapi hamuqqa noqamanta aswan atiyiniyuqmi, paypa usutanapas apanaypaq mana allinpaq yupasqachu kani: paymi bautizasunkichis Espíritu Santowan, ninawanpas: paypa makinpim kachkan aventadornin, paytaq sumaqa pichasqa saqenqa trillanan pampata, trigontaq waqaychanaman huñunqa; ichaqa paja qepintaqa mana hayk'aq wañuq ninawanmi rupachinqa. Mateo 3:11, 12.

Cristopa p'unchayninpi, Juan 6:66 nisqapi rikuchisqaman hina, payqa huk kutikunaqa aswan achka discipulokunatan chinkachirqan. El Deseado de Todas las Gentes nisqapi, maypichus kay Juanpa kay pasaje rimasqa kachkan, profetapa aplicacionninpa metodologianmi cheqaqtapuni karqan discipulokuna saqeripunanpaq. Paykunaqa mana entienderqankuchu literalqa espiritualta representaq kasqanta, hinaspa apostol Pablo nisqanman hina, literalmi espiritualmanta ñawpaqman hamun.

Chaymi qelqasqa kashan: Ñawpaq runa Adánqa kawsachiq alma ruwasqa karqan; qhepa Adánqa kawsachiq espíritu ruwasqa karqan. Ichaqa manan espiritual kaqchu ñawpaq karqan, aswanqa natural kaqmi; chaymanta qhepaman espiritual kaq. 1 Corintios 15:45, 46.

Mana munasqankumanta, chayrayku mana atisqankumanta, judíokunaqa mana munaqankuchu Cristota entiendenankupaq, payqa sutinchaspayki nirqa hanaq pacha t'antam kasqanta, mikhunapaq kasqanta. Costumbrekuna hinallataq tradicioneskunaqa atiparqanku Cristo kikinpa ruwasqan yachachiy ñanta. Kay historiapaqmi Hermana White qillqarqa:

"Mana iñiykusqankuta llapa runakunaq ñawpaqninpi k'amisqanrayku, kay yachaqninkunaqa aswanraqmi Jesúsman karunchakusqaku. Anchatam phiñakuspanku, hinaspa Qispichiqa nanachiyta munaspa, Fariseokunaq millay sunqunkuta kusichispa, paymanta wasinta muyurqaku, hinaspa payta pisipaspa saqerqaku. Akllasqankuta ruwarqankuña; samiyoy kayta qispispa, rikch'aynillata hap'irqaku, ruruyninnaqta saqispa qaranllata. Chay

tantiasqankuqa manam qhipaman kutirichisqachu; imaraykuchus manañam Jesuswan kuska purirqankuchu.”

“Paypaq aventadornin makinqa kachkan, pampanta sumaqa pichaspa, trigonta waqaychanaman huñunqa.’ Mateo 3:12. Kayqa huk pichay pacha karqa. Cheqaq simikunawanmi qipa q’upata trigomanta rakisqa karqa. Ancha yanqa runakuna kasqankurayku, kikinkuta cheqanpaq hap’isqankurayku, hinaspa yuyayta allinchayta mana chaskiyta munasqankurayku, pisi kasqay kawsayta chaskiyta mana munasqankurayku, achkha runakunan Jesusmanta karunchakurqanku. Kunanpas achkha runakuna chayllatata ruwashanku. Almakuna kunan pacha pruebaman churashqa kanku, imaynachus Capernaum sinagogapi chay disipulokuna pruebasqa karqanku hina. Cheqaq kay sunquman chayachisqa kaptin, paykuna rikunku kawsayninkuqa Diospa munayninwan mana tupasqanta. Rikunkutakmi kikinkupi llapanmanta hukninman tukuy tikraypa necesidadninta; ichaqa mana munankuchu kikinkuta ñak’arichiq llank’anata apayta. Chayraykun huchankuna rikuchisqa kaptin phiñakunku. Piñakusqa ripunku, imaynachus disipulokuna Jesusmanta ripurqanku, rimarispanku: ‘Kay rimasqaqa sasachakuy simin; ¿pitaq kayta uyariyta atinman?’” The Desire of Ages, 392.

Chayqaqaqmi Malaquiaspa rimaynin, alianzaq kachaqninmi, Levipa churinkunata ninawan ch’uyanchan. Payqa sumaqa pichan trillantan pampata, trigota qaraqmanta t’aqispa. Kay llank’aytaqa huk wayrachinawanmi ruwan. Wayrachinaqa ima kasqanmi t’aqiyta hunt’achin, chay wayrachinaqa sapa kikin historiaqpi kunan pacha cheqaq willakuymi, maypichus Pay Levipa churinkunata ch’uyanchan. Wayrachinaqa Elíasqa willakuyninwan kachaqninkunawanmi, paykunaqa huk taripaypa instrumentonta rikuchinku.

Qhawariy, ñoqaqa kachani kachamusqay mensajeroyta, paytaq ñanta wakichinqa ñawpaqniypi; hinaspa Señor, mayqinta maskhashankichik, usqhayllam hamunqa templonman, arí, pactopa mensajeronta, mayqintachus kusikuywan suyashankichik: qhawariy, payqa hamunqapuni, nispas Señor de los Ejércitos. Ichaqa, ¿pitaq muchuyta atinqa hamuynin p’unchayta? ¿pitaq sayariyta atinqa rikurimusqan pachapi? imaraykuchus payqa kachkan chulluchiq nina hina, hinaspa taqsakunaq jabonnin hina. Paytaq tiyaykunqa qullqita chulluchiq hina, ch’uyaqa hina; Levípa churinkunataq ch’uyanchanqa, qori hina qullqi hina q’umirichispa, chay hinapin Señorpaq haywarinqaku cheq kaypi haywayta. Chaymanta Judápa hinaspa Jerusalénpa haywasqanqa Señorpaq sumaqmi kanqa, ñawpaq p’unchaykunapi hina, unay watakunapi hina. Malaquías 3:1–4.

Juan Bautista qhepaman hamuqmi payqa trillananta wayrawan pichaspa chuyaqa, hinaspa quri q’illqaqa ninan hina kasqa. Chuyanchay ruwayqa rimanakuypa chaskisqanwan hunt’akun; chayraykun sut’inchán huk willakuyta maypin Señorqa musuq akllasqa rimanakuy llaqtanwan rimanakuymán yaykun. Ñawpa Israel llaqtata Egiptoq esclavitudninmanta qispichisqa kaptin, chay sagrado historiapi huk tema karqa “ñawpaq paqarisqa churikuna” nisqamanta. Ichaqa Egiptoq ñawpaq paqarisqa churinkunapa wañuyninmanta, icha Diospa Israelta Paypa ñawpaq paqarisqa churin hina reqsichisqanmantapas.

Hinallataq Faraónman: Kayhinan nin Señor: Israelqa churiymín, ñawpaq wachakuq churiy; hinaspa qamtapas nini: Churiyta saqey, ñoqata servinampaq; ichaqa mana saqeyta munanki

chayqa, qhawariy, ñoqaqa wañuchisaqmi churiykita, ñawpaq wachakuq churiykitapas. Éxodo 4:22, 23.

Diosqa Egiptomanta qispichispa Israelwan rimanakuyta rurashaqtin, hanaq yuyayninqa karqan sapa ayllumanta llapa qhapaq churi paqarisqaqa sacerdocio llamk'anaman sapaqchasqa kananpaqmi. Ichaqa qori becerro nisqapa hatarikuyninpiqa, Leví ayllullam Moisespa ladonpi sayarqan chay hatarikuypa chawpinpi. Chay cheqaq kayninkurayku Diosqa p'akisqanman churaran ñawpaq yuyayninta, mayqan ayllumantapas sapa qhapaq paqarisqaqa sacerdociomán sapaqchasqa kananpaq kasqanta; huk ayllukunata pasaspa, Leví ayllumanmi sacerdociopa sapallan kaq derechonta qorqan. Rimanakuypa kachaqnin Levípa churinkunata ch'uyañachiptinqa, chayqa rikuchin huk ñawpaq rimanakuy llaqtata huk musuq rimanakuy llaqtapaq churaykusqanta. Chayhinam karqan Juan Bautistawan, Milleritakunawan, hinaspa chayhinataq kanqa pachak tawa chunka tawa waranqakunawan. 1840 watamanta 1844 watakama, William Millerman qusqa proféticok willakuypa prueban kasqanrayku huk ch'uyañachiy ruray qallarisqa karqan. Chaymi pusarqan Señorpa usqhaylla hamuspa templonman yaykuyta 1844 watapa octubre killapa 22 p'unchayninpi; ichaqa ch'uyañachiy rurayqa mana tukukurarqachu 1863 watakama.

“Daniel 8:14 qillqaq willakuypas, ‘Iskay waranqa kimsa pachak p'unchawkama; chaymantaq templota mayllanqa,’ nisqapas, hinallataq ñawpaq angelpa willakuyninpas, ‘Diosman manchakuychik, payman hatunchayta qoychik; paypa taripakuyninpa horasnin chayamunña,’ nisqapas, Cristopa llank'ayninmanmi señalarkarqan aswan santisimu cheqepi, maskhay taripakuymán, mana Cristopa hamuyninmanchu llaqtanpa qispichisqanrayku, millay runakunataq chinkachinampaq. Pantasqaqa mana karqanchu profetapa pachakunata yupaychaspa, aswanqa imapas ruway chay 2300 p'unchawkunapa tukukuyninpi pasanman. Kay pantayrayku ñiqkunaqa llaqisqa karqanku, ichaqa llapa imapas profecía nisqanpi willasqa karqan, hinallataq llapa imatapas Paypa Qelqasqanwan suyayta atisqanku, hunt'asqañam karqan. Chay pachallapim paykuna suyasqankupa mana hunt'akusqanrayku waqaychasqanku, willakuypi nisqa ruwayqa pasasqañam karqan, hinaspataq Señor rikurimunampaq manaraq, kamachinkunaman premiota qoynanpaq, chay ruwayqa hunt'akunan karqan.”

“Cristo hamusqa karqa, mana paykuna suyashasqankuman hina kay pachamanchu, aswanpas, unanchasqa rikch'ayninpi hina, hanaq pachapi Diospa templonpa Ancha Santo Lugarman. Payqa profeta Danielwanmi kay pachapi chay p'unchay hamuq hina rikuchisqa kachkan Unay P'unchayniyuqman hamuqta: ‘Tuta rikuykunapi rikurqani, hinaspan qhawarqani, runapa Churinman rikch'akuq hukmi hanaq pacha phuyukunawan hamurqa, hinaspan hamurqa’—mana kay pachamanchu, aswanpas—‘Unay P'unchayniyuqman, paytataq ñawpaqninman qayllachirqanku.’ Daniel 7:13.”

Kay hamuyqaqaqa ham willakusqanmi profeta Malaquías nisqawan: “Qankuna maskasqayki Señorqa usqhayllam hamunqa Templonman, arí, pactopa Kachaqninpas, paypi kusikusqaykichisqa; qhawariychik, payqa hamunqapuni, nispa Señor de los ejércitos.” Malaquías 3:1. Señorpaj Templonman hamuyninqa llaqtanpaq usqhaylla, mana suyasqa karqan. Paykunaga manam chaypi maskarqankuchu. Paykunaga suyarqanku kay pachaman hamunanta, “nina rawraypi, Dios-ta mana riqsiqkunaman, evangelio-ta mana

kasukuqkunamanpas venganzata apamuspalla.” 2 Tesalonicenses 1:8.

“Ichaqa runakunaqa manaraqmi kamarisqa karqanku Señor-ninkuta tinkunankupaq. Paykunapaqqa hinaspapas huk wakichiy llamk’aymi hunt’akunan karqa. Kanchaymi qosqa kanan karqa, yuyayninkuta hanaq pachapi Diospa templanman pusarisan; chaypim paykunaqa iñiywan Hatun Sacerdoten-ninkuta chaypi rurayninpi qatiptiyku, musuq kamachikuykunam rikuchisqa kanqa. Iglesiamanqa huk willakuymi, waqyaywan yachachiywan kуска, qosqa kanan karqa.”

“Nin profetaqa: ‘Pitaq atipayman hamuynin p’unchawninta qhipakunapaq? Pitaq sayaykuyta atin rikurimuptin? Payqa ninata hina qhulluchiymi, t’aqsakuqkunaq jabonninta hinataqmi. Paymi tiyaykuspalla qolqeta qhulluchiqaq ch’uyaqaq hina; Levípa churinkunataqmi ch’uyanchanqa, qorita qolqetapas hina qhulluchispa, chayhina Señorman hunt’asqa sunquwan haywarinankupaq.’ Malaquías 3:2, 3. Cristoq hanaq santuariopi mañakuynin tukukuptin kay pachapi kawsachkanku chaykunan, huk mediador mana kanchuqta, ch’uya Diospa ñawpaqenpi sayanankupaqmi. P’achankuqaq mana ima qilliyoq kananku, runa kayninkutaq ch’allakusqa yawarwan huchamanta ch’uyanchasqa kananku. Diospa gracianninta, kikinkuq allinta kallpachakuynintawan kуска, mana allinwan maqanakupi atipaqkuna kanankupaqmi. Hanaq pacha juicio tapukuq rurasqa kachkaptin, arrepentikusqa creyentekunaq huchankuna santuariomanta qichusqa kachkaptin, Diospa kay pachapi llaqtan ukhupitaq huk sapaq ch’uyanchay ruwana kanqa, huchata wisq’ay, huchamanta karunchakuy. Kay ruwanaqa Apocalipsis 14 willakuyninkunapi aswan sut’ita rikuchisqa kachkan.”

“Kay llamk’ay hunt’asqaña kaptin, Cristoq qatipaqninkunaqa apareciyninpaq listukusqaña kanqaku. ‘Chaymantataq Judápa Jerusalénpa ofrendantin Señorpaq sumaqmi kanqa, ñawpaq p’unchaykunapi hina, unay watakunapi hina.’ Malaquías 3:4. Chaymantataq iglesiata, Señorninchik hamusqanmanta pay kikiñpaq chaskinanpaq kaqtaqa, ‘hatun k’anchayniyuq iglesia’ kanqa, ‘mana ima q’illuyoq, mana q’iwisqayyuq, nitaq chayhina imayuqpas.’ Efesios 5:27. Chaymantataq payqa rikurinqa ‘paqarinapaq hina lloqsimuq, killapaq hina sumaq, intipaq hina ch’uya, estandartheyuq ejercitopaq hina manchaypaq.’ Cantares 6:10.”

Señorpa Hamunmanmanta templanman hamusqanman yapaspa, Malaquíasqa paypa iskay kaq hamuynintapas willarqan, taripay rurananpaq hamusqanta, kay simikunawan: “Hinaspan qankunaman qayllaykamusaq taripanaypaq; utqaylla testigotaq kasaq layqakunapaq contran, wachuq warmi-qharikunayuqkunapaq contran, llulla juramentuqkunapaq contran, jornalta llamk’aqpa pagonta ñit’iqkunapaq contran, viudata, waksachakunata ñak’arichi qkunapaq contran, karu llaqtamanta hamuqta derechonmanta wajllachi qkunapaq contran, mana Manchakuwaqniy kunapaq contran, nispa Señor de los ejércitos.” Malaquías 3:5. Judasqa chay kikin rikch’aymanta riman, kaynata nispa: “Qhawariychik, Señorqa hamun waranqa waranqa santokunawan, llapa runakunata taripanapaq, paykunapurapi mana Diosta yupaychaqkunata llapa mana Diosta yupaychaq rurasqankumanta huchachinapaq.” Judas 14, 15. Kay hamuyqa, Señorpa templanman hamuyninwan kуска mana kaq, sapan-sapan, t’aqasqa ruwaykunan.

“Cristopa hamuqnin, ñoqanchikpa hatun sacerdoten hina, aswan santu lugarman, santuarioq pichasqa kananpaq, Daniel 8:14pi rikuchisqa; Runaq Churinpa hamuqnin Ñawpaq P’unchawkunamanta Kaqman, hina Daniel 7:13pi qhawachisqa; hinaspa Señorpa hamuqnin

Templonman, Malaquíaspas willakusqanman hina, chaykunaqa kikin ruwayllamanta willakuykuna kanku; hinaspa kaypas rikuchisqa kashan qhasaqqa kasarakuymán hamuqninwan, Cristo chunka sipaskunamanta parabolampi nisqanman hina, Mateo 25pi.” The Great Controversy, 424–426.

Qhipa párrafopi tawa “hamuykuna” nisqaman rimakun, hinaspa llaqallan hukllam hamuy kanku, tawa imaymana rikch’ayninwan unanchasqa. Chay “hamuykuna” nisqakunamanta hukninqa chunka sipaskunapa willakuyninmi.

“Sapa kuti kutimanta kutichinku chay chunka sipaskunamanta yachachikuymán, pichqaqa yuyaysapakunam karqanku, hinaspa pichqaqa mana yuyaysapakunachu. Kay yachachikuyqa nisqa simikama hunt’asqa karqan, hinaspa hunt’asqa kanqa, imaraykuchus kay pacha tiempopaq huk sapaq aplicacionniyuqmi, hinaspa kimsa kaq angelpa willakuynin hina, hunt’asqa karqan, hinaspa pacha tukukama kunan pacha cheqakachkanqa.” Review and Herald, August 19, 1890.

Sichus chusku “hamuykuna” “huklla ruwaypa willakuyninkuna kanku” chayqa, chay chusku “hamuykuna” mayqinchus Milleritakuna kuyuypi Adventismopa qallariyninpi hunt’akurqan, chaykunaqa Adventismopa tukukuyninpi Elías kuyuypi yapamanta “hunt’akunku” “sapa simikama”.

William Millerwan, hinallataq Milleritekunaqa, ñawpaq angelpa willakuyninpa rantinmi karqaku; chay hinallataq, Early Writings nisqapi, ñawpaqta qayllamanta citesqanchik pasajepi, ñawpaq angelpa willakuyninqa Juan Bautistapa kaqlataqmi caracteristikankunata hap’irqan. Citesqanchikmi pasajeta nin: Juan Bautistapa willakuyninta mana chaskiqkunaqa, Jesuspa yachachikuyninkunamantaqa manam allinta yanapakuqchu kayta atirqaku. Qatiq párrafopeqa payqa nin: “Those who rejected the first message could not be benefited by the second; neither were they benefited by the midnight cry, which was to prepare them to enter with Jesus by faith into the most holy place of the heavenly sanctuary.” William Millerpas Juan Bautistapas ishkaninmi juicioypa instrumentonkunata representan.

Mananpas mana rikurirqankuchu, sapaqin pacha runakunata mana huchachinkumanchu qanchayta chinkachisqankumanta. Diosqa iskay chaskikunawanmi Laodicea nisqapa huchapa p’achanta qichurqan, chayhinataq ñawpaq akllasqa llaqtapa Laodicea nisqaman rikch’akuq q’ala kasqanta qhawachirqan, huk willakuyta yaykuchispa; chay willakuyqa chaskisqa kaptinpas, mana chaskisqa kaptinpas, taripayninpi señal hina apasqa kananpaq, huk profeta paykunawan kasqanta rikuchinampaq. 1840 manta 1844 kama historiataqa rikch’achirqanmi Eljahpa haywarisqanman nina uraymanta urmamunanwan Carmelo Orqopi. Cheqakachkanqa llulla profetakunamanta sut’inchasqañam karqan.

Kunanqa chay chiqanpi kachkanichik, maypichus qillqaspa rikuchinanchik tiyan 1844 wata octubre killapa 22 p’unchawmanta qhipaman puriq pichay ruwanakuyta. Hermana White nisqa: 1844 wata octubre killapa 22 p’unchawmanta qhipamanqa “runakuna manaraqmi wakichisqa karqanku Señor-ninkuta tinkunankupaq. Paykunapaqqa aswanraqmi huk wakichikuy ruwana hunt’akunan karqa. K’anchaymi qosqa kanan karqa, yuyayninkuta hanaq pachapi Diospa templonman pusaspa;

hinaspa iñiywan Chaypi Hatun Sacerdote-ninkuta sirvinanpi qatiqtinkuq, musuq ruranakuykunam rikuchisqa kanqa. Hinaspa iglesiamanqa huk willakuymi qosqa kanan karqa, amonestaciónpaq yachachinapaqpas.”

Adventismoqa Levitico iskay chunka suqta qillqapi “qanchis kuti” nisqanta, Danielpa Moisespa “juramento” nisqanman sutichasqanta qhespichirqanku chayqa, chayrayku mana atirqankuchu reqsiyta mayqinchus pichakuy ruranakuyqa ñawpaq llamkayninkumanta qhipamanraq purisqasqanta, taripanakuy kicharisqawan tinkisqa cheqaqkuna hamut’asqankumanta.

Qatiq qelqaqa pichay ruwayta hamuq qillqapi rimanqaku, hinaspan 1840 watakunapi Millerita Adventismo chaskisqan cheqaq Protestantismopa waqranta Republicanismopa waqranwan tupachiyta qallarinqaku.